

ཐང་ཏྲཱ་ཡུལ་ཐཱ་

ལོ་ ༡ ཇའ་ ༡ VOL-I No: I གང་རྩལ་ཡུལ་སྤེལ་ /GANGTOK YULSA- གང་ཁོ་ཁོ་ ཡུལ་སྤེལ་ AUG-2002 ས་མཁོ་ ༤.3/-

ཏ་མང་ ཟུང་ནི་ལ་ བྱང་ས་ ཐེན་ བཅ་ས་

[illegible]

SIKKIM AKADEMY INAUGURATED

Gangtok, Mr. Pawan Kumar Chamling, the Chief Minister of Sikkim inaugurated the Sikkim Akademy on 6th July 2002 in the Banquet Hall of Sikkim Legislative Assembly Secretariat, Gangtok. The Akademy consists of 31 members

which includes the representatives of eleven different languages spoken in the State. In a houseful guests and representatives from all sectors, Mr. Chamling, the Chief Guest of the occasion, congratulated the elected members of Akademy.

કાલેબૂડરી તામડ જોમ્સા

कालेबुङ, जुलाई २१। अखिल भारतीय ताम्रड बौद्ध संघ कालेबुङ शाखाको 'फुन्थोङ साङ्ग ताग्तेनलिङ' गोन्पासा ताम्रड ज्ञानको धर्म, चाडबाड औ जातीय पहिचानका बारेमा सभा सम्पन्न गर्‍यो । सभामा अतिथिहरु नेपाल ताम्रड धेडुङका केन्द्रीय सचिव अजितमान ताम्रड, लिक्कम ताम्रड बौद्ध सभका सन्नाहकार तथा छार ग्याम पत्रिका गाडतोकका कुमार योन्जन, अभा ता वौ.स का केन्द्रीय उपाध्यक्ष जे.वि.स्याङबो, केन्द्रीय सहकोषाध्यक्ष कनसाङ मोक्ता

गुरु रिन्पोछे जन्मजयन्ती

गाडतोक, जलाई १९। हिमाली बौद्ध धर्मावलम्बी

महायान्ती
डि डि मा
सम्प्रदायका
परमगुरु गुरु
रिन्पोछे को
जन्म जयन्ती

एक समारोहका बीच सम्पन्न भयो । गाडतोक स्थित
cont..page..2

તામડાં ર લિમ્બુને ટાઇબલ પાડને ?

गाडतांक । केन्द्रीय क्याबिनेटको गत

मङ महिनाको अन्ततिर बसेको बैठकले अनुसूचित जातिहरूको सूची बढल्ने विषय अनुरोदन गरेको र आउँदो केन्द्रीय ससदको अधिवेशनमा अनुसूचित जात र जातिहरु संशोधन विधेयक सन २००२ प्रस्तुत हुने कुग केन्द्रीय ससदीय मन्त्री प्रमोद महाजनले बताउनु भएको थियो । यो अनुसुचित जातिको संशोधनमा सिक्किम तथा पश्चिम बंगाल राज्यका तामङ र लिम्बूहरूलाई पनि समावेश गरिने सुनिएको छ, वरिपौछि यो खबरले सिक्किम तथा पश्चिम बंगालका तामङ र लिम्बूहरूमा आशाको त्यान्दो पलाएको छ तर

cont. page 3

तामड इतिहास गोष्टी

दाजीलिङ, जुलाई ७ । अखिल भारतीय तामङ बौद्ध संघ, केन्द्रीय समितिको आयोजनामा एक दिवसीय तामाङ जातिको सामाजिक इतिहास विषयक गोष्ठी दाजीलिङ स्थित जी.डि.एन.एस हलमा सम्पन्न भयो । धर्मगुरु कर्मग्याल्छेन वल तथा दावा वाङ्गेलवाट मंगलाचरण गरी कार्यक्रम आरम्भ भएको थियो । आयोजक पक्षबाट तामङ बुरीङहरुले आमन्त्रित अतिथिगणहरुमा खदा अप्पेन तथा व्याच वितरण गरिएको थियो । विद्वान डा.प्रा.जस योजनको सभापतित्वमा सम्पन्न सो गोष्ठीमा अतिथिहरुमा

.cont..page..3

यस अंक भित्र

१. सिक्किमको बघैचामा एउटा नयाँ फूल
२. बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा ..
३. पेशोकमा तामड संगोष्ठी
४. दार्जीलिङमा इतिहास गोष्ठी... सम्पन्न..
५. दैनिक पूजा-पाठका केही विधिहरु.
६. आसमका नेपालीहरुबारे लेख...
७. तामड तामयीग वर्णमाला सिकौं..
८. याम्बु उत्पत्तिबारे तामड कविता ..
९. महागुरु नोबं लामाप्रति सम्बेदना

बुद्ध पूर्णिमा र साजा दावा को तिथिमा मिल्नता किन र कसरी ?

विश्व शान्तिका दूत महामानव भगवान बुद्धको जीवनको त्रियोग जन्म, ज्ञान प्राप्ती र निर्वाणका पावन तिथि वैशाख पूर्णिमालाई विश्वभरका बौद्धहरुले बुद्ध जयन्ती एवं विभिन्न रूपमा मनाउने गर्दछन्। श्रीलंका, थाइल्याण्ड, मियलनाम, लावम, कम्बोडिया लगायत बौद्ध देशहरुमा भने यो तिथिलाई नयाँ वर्ष चाडको रूपमा पनि बडो धुमधामसंग राजकीय सम्मानका साथ मनाउँदै आइरहेको छ । यो पूर्णिमालाई तिब्बत, भूटान, सिक्किम, लडाख आदि क्षेत्रहरुमा “सागा दावा”(बुद्ध पूर्णिमा वा बुद्ध जयन्ती) भनेर भारतीय चन्द्र पात्रो अनुसार जेष्ठ पूर्णिमाको दिन मनाउने गरिन्छ । सिक्किम र भूटानमा यो दिनलाई अझै राजकीय पर्वको रूपमा नै मनाइन्छ । यस

पेशोकमा ताम्रङ्ग जातिको संश्लेषी सम्पन्न

दाजीलिङ, जुन २३ । अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघ, पेशोक शाखाको आयोजनामा स्थानीय पेशोक गुम्बामा एक दिवसीय 'तामाङ जाति' विषयक संगोष्ठी सम्पन्न भयो । नेपाल तामाङ धेनुङका केन्द्रीय सचिव प्रमुख अतिथि अजितमान तामाङले महरमे(ताङसाल) दीप प्रज्वलित गरी गोष्ठिको उद्घाटन गर्नुभएको सो तामाङ जातीय संगोष्ठीमा अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघ एवं सिक्किम तामाङ बौद्ध संघका धर्मगुरु लामा ल्हाव्पा वम्जन स्टेमले तामाङ जाति अनि बौद्ध धर्मका विषयमा प्रवचन दिनु भयो ।

अखिल भारतीय ता.बौ.सं.का केन्द्रीय उपाध्यक्ष फुर्ता तामाङ पि.के. गोम्देन, गान्तोक सिकिम्बाट प्रकाशित हुने छारग्याम पत्रिकाका सम्पादक कुमार योन्जन, अ.भा.ता.बौ.सं.का केन्द्रीय सदस्य एस.के.घिसिङ, कालेबुङबाट प्रकाशित हुने जम्बुलिङ पत्रिकाका सम्पादक लोब्जाङ योन्जन आदि वक्ताहरूले उक्त संगोष्ठीमा मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो । अ.भा.ता.बौ.सं. पेशोक शाखाको अध्यक्ष हि.वि. स्याङबोको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको सो संगोष्ठीमा तकलिङका गान्वा ताम्बा म्हेमेहरूले आफ्नो बस्तीको वेदनाको साथै सुरिलो भाकामा 'तामङ ताम्बा काशी' प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । प्रमुख अतिथिको वक्तव्यको क्रममा अजितमान तामङले "हामी तामङहरू आज नेपालको अतिदुर्गम कुन्तरादेखि भारतका विभिन्न राज्यहरू साथै बर्मासम्म फैलिएता पनि तामङहरूले आफ्नो मूल संस्कृति संस्कार र भाषा अभैसम्म बचाइ राखेको पाइएको छ । तर पनि हाम्रो समाजमा अर्काको रीमठीमहरूको अतिक्रमणले आज तामङहरूले अरु जातिको चाडबाडहरू दशैँ तिहार मनाउँदै आइरहे तापनि यो तामङहरूको आफ्नो मौलिक चाड होइन भनेर बताउनु भयो । तामङहरूले मानिआएको लोछार चाड तिब्बतीहरूले मानिआएको लोछार भन्दा पुरानो र यो आफ्नै मौलिक चाड हो जसलाई आजभन्दा ५००० वर्ष अगाडिदेखि चिनियाहरू तथा हामी तामङहरूले पनि मान्दै आइरहेको छ । त्यसैले लोछार मान्दैमा तिब्बती भइन्दैन । यो संग हाम्रो आफ्नो नाता र सम्बन्ध छ, हाम्रो धर्म, संस्कृतिसंग मेल खान्छ तर दशैँ तिहार जस्ता हिन्दु चाडबाडहरूसँग हाम्रो सम्बन्ध छैन त्यो त केवल तामङहरू माथि नेपालको हिन्दु शासकहरूले राणाकालदेखि जबरजस्ती दशैँ मनाउनेमा गर्दन काटिने जस्ता डरत्रास देखाएर लादिएको थोपरि दिएको चाड हो । किनभने राणाकालमा दशैँको बेला घरको दैलोको दाँयाबाँया रगतको पाँच हौला देखिने पञ्जाको छाप लगाएको छ कि छैन भनेर जाँच आउँथ्यो अनि इच्छा लागि नलागि प्राणी हत्या गरेर आलौ रगतको निशान घरको भित्तामा लगाउनु पर्यो, यसरी तामङहरूलाई दशैँ मान्न बाध्य र विवश पारिएको थियो ।" भन्नु भयो । कार्यक्रम आयोजकपक्षद्वारा सहभागीहरू सबैलाई राम्रो खानपान एवं जलपानको पनि व्यवस्था गरिएको थियो ।

कालेबुडरी तामड जोम्सा पृष्ठ १ को रहल

के.सं.के.बि.पाखीन, गोत्याका अध्यक्ष ए.के.जिम्बा, सचिव डि.टि.मोक्तान आदि सहभागी हुनु भएको थियो । अ.भा.ता.वौ.सं.कालेबुङ शाखाका अध्यक्ष एवं सभाका सभापति लोब्ज्या योञ्जनले बौद्ध मंगलाचरण गरी आरम्भ भएको सो सभामा स्व. महागुरु गोर्बु लामा प्रति दुई मिनटको मौनधारण गरिएको थियो । अतिथिको मन्तव्य दिँदै नेपाल तामड घेदुङका अजितमान तामडले 'तामड जातिको पहिचान भनेको तामड भाषा, संस्कृति, चाडबाड र तामड वेशभूषाहरु हो । तामड मौलिक चाड लोछ्छर हो यो लोछ्छर तिब्बतीहरुको भन्दा पुरानो भएको कुरा बताउनु भयो । दशैँ हिन्दू चाड हो त्यसलाई तामडहरुले मान्नु भनेको आफू हिन्दू हुनु हो र मेरो गाँउ जहाँ म जन्मेँ त्यहाँका तामडहरुले दशैँमा टीका लगाउने, जमरा राख्ने भनेको आजसम्म थाहा छैन सुनेको पनि छैन, जहाँ कि तामड जाति बाहेक अन्य जातिको बीउ नै पाईन्दैन । तसर्थ यो चाड तामाडको होइन' भनेर ठोक्दा गर्नु भयो ।

त्यसरी नै अर्का अतिथि कुमार योजनले 'तामङहरूको आफ्नो शासन नभएकाले आफ्नो मौलिक धर्म, संस्कृति चाडबाडा मनाउने बचाउने संरक्षण गर्ने कुरामा संघको अनुशासनमा रहनु पर्छ' अनि आफूबाट शुरु गरेर दशै तिहार जस्ता हिन्दू चाडहरू हामी बौद्ध मार्गी तामङहरूले त्याग्नु पर्छ, शुद्ध तामङ हुन संकल्प गर्नु पर्छ, अनि बल्ल तामङ समाजले टाढाबलको सुविधा लिन आवश्यक मापदण्ड पुरेन्छ साथै एउटा मौलिक तामाङ भएर

ताम्रद ज्ञातिको इतिहास गोष्ठी.....पृष्ठ १ को रहल

नेपालबाट नेपाल तामाङ घेदुङको केन्द्रीय सचिव अजितमान तामाङ प्रमुख अतिथि रहनु भएको थियो । त्यसरी नै सिक्किम गान्तोकबाट श्रद्धेय धर्मगुरु लामा ल्हाक्पा बमजन, सि.ता.धौ सं.का सल्लाहकार एवं सिक्किमबाट प्रकाशित हुने "छार म्याम" पत्रिकाका सम्पादक कुमार योन्जन, कालेबुङबाट जम्बुलिङ पत्रिकाका सम्पादक लोन्साङ योन्जन, निमा स्याङदान, एस.टि. लामा, ताक्दा तथा एल.डि. मोक्तान, खरसाङ, सहभागी हुनुहुन्थ्यो । अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संधका महासचिव एम.एस. बमजनको स्वागत वक्तव्यबाट आरम्भ भएको सो गोष्ठीमा तामाङ लामा, गान्वा, गान्सोम, ताम्बा तथा विद्वानहरूले विभिन्न शीर्षकमा तामाङ जातिको सामाजिक इतिहासबारे कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । जसमा धर्मगुरु लामा ल्हाक्पा ध्मेन्द्रा 'तामाङ जातिमा बौद्ध धर्म हिजो आज अनि भोलि', प्रमुख अतिथि नेपाल तामाङ घेदुङका सचिव, अजितमान तामाङद्वारा 'तामाङ जातिको मौखिक इतिहासको अवगेषहरू', कुमार योन्जनद्वारा 'लोछार, दजै अनि तामाङ जातिको पहिचान', एस.टि. लामाद्वारा 'ओन्मा दाङबोला ताम', एल.डि. मोक्तानद्वारा 'तामाङ जातिको उत्पत्ति तथा इतिहास' लोन्साङ योन्जनको 'तामाङ जातिको सामाजिक इतिहास', जम्बुलिङ पत्रिकाको कार्यकारी सम्पादक निमा स्याङदेनको 'तामाङ जाति र बृद्धधर्म' शीर्षकमा कार्यपत्र तथा बकपत्रहरू प्रस्तुत गरिएको थियो । कार्यक्रममा सहभागी हुन अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संधको आमन्त्रणलाई स्वीकारेर दुचस, टिस्टा भ्याली, मिरिक, पेशोक, कालेबुङ, सिलगढी, खरसाङ, तक्दा, सिक्किम आदि धुपै स्थानहरूबाट तामाङ युत्वाहरू आइपुगेका थिए । कार्यक्रम आयोजकहरूले सम्पूर्ण सहभागीहरूका लागि खानाको प्रबन्ध गरेका थिए । गोष्ठीको मध्यान्तरमा तामाङ काजी सेन्पो, स्यावा सेन्पोहरूले तामाङ वेपभूषामा रोचक तामाङ स्यावा(नृत्य) प्रस्तुत गरेको थियो । अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संधका उपाध्यक्ष कुर्वा तामाङ ज्यूले सम्पूर्ण अतिथि, गण तथा गोष्ठीको सफलताका लागि प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग गर्नु हुने तथा सहभागी सबैमा धन्यवाद आपन गर्नु भएको थियो । विद्वान एवं गोष्ठीका सभापति डा.जस योन्जन 'प्यासी'ज्यूले आफ्नो ओजपूर्ण मन्तव्य सहित 'तामाङ जातिको सामाजिक इतिहास' विषयक गोष्ठी समाप्त भएको घोषणा गर्नु भएको थियो । यसरी तामाङ समाजभित्र रहेको विभिन्न पक्षहरू धर्म, संस्कृति, परम्परा, तामाङ जातिको उदगम औ पुख्रिदैखिको लोपबान तामाङ इतिहासकाबारेमा धोरै भएपनि चर्चा, परिचर्चा तथा मेहनतका साथ गरिएको सोध एवं खोजपूर्ण प्रस्तुतीहरूले कार्यक्रम भव्यरूपमा सफल एवं सम्पन्न भएको थियो ।

तामड़ र लिम्बूले द्राइबल पाउने ? पृष्ठ १ को रहल

अभै पारित भै नसकेको अवस्थामा विगतमा जस्तै हाती आयो हाती आयो फुत्सा हुने आशंकाहरु पनि बजारमा सुन्न पाइन्छ । तर पनि सिक्किमको साथसाथै पश्चिम बंगालमा पनि यो हल्ला चलेको छ । गत महिना एउटा दैनिक पत्रिकामा यो समाचार छापिएपछि यसपाली टाइबलमा दरिने आशाले भरिएको सुसमाचारको प्रतीक्षा यतिखेर भारतीय तामड तथा लिम्बूहरुमा किसानलाई मनसुनको पर्खाई जस्तो भएको छ । यसै शिलशिलामा अखिल भारतीय तामाड बौद्ध संघको एक प्रतिनिधि मण्डल यो विषयलाई लिएर दिल्ली जानलागेको कुरा संघका केन्द्रीय सहकोषाध्यक्ष कुन्साङ मोक्तान्ले गाडनोक यल्सालाई बताउन भएको छ ।

तामङ जातिको अस्तित्वको रक्षा गर्नु पर्छ' भन्नु भयो । त्यसैगरी केन्द्रीय उपाध्यक्ष जे.वि. स्याङवो र केन्द्रीय सहकोषाध्यक्ष कुम्हाङ मोक्तानले तामङ जातिले आधा शताब्दीदेखिको प्रयासमा पनि टाइबलको सुविधा पाउन नसक्नुको पछाडी तामाङहरूले मानिरहेको हिन्दुचाड दशैं तिहार मुख्य बाधक हो । दशैं र तिहार मनाउने तामङहरूले टाइबलको सुविधा लिन नपाउने कुरा सरकारी टाइबल सुविधा हेर्ने उच्चायुक्तले आफूलागत गर्‍एको डेलिगेसनलाई बताएको कुरा सनाउनु भयो ।

ॐ॥५८॥ दैमर्दे शेक ५८॥५८॥ दैमर्दे शुद्ध/शुद्धि केक ५८॥५८॥ दैमर्दे शुद्ध/शुद्धि केक ५८॥५८॥

नानीहरुलाई मातृभाषा सिकाउऔं मातृभाषामा नै बोल्ने गरौं ।

'भाषा भनेको राष्ट्र, राज्य अनि जातिको पहिचान हो ।

གང་རྟོག་ ཡུལ་ལ་མ་ལྷོང་གྲོག་ཡུལ་/GANGTOK YULSA/गाङ-तोक युल्सा-3

'बुद्ध पूर्णिमा' र 'सागा दावा'को तिथिमा भिन्नता किन र कसरी ? पृष्ठ १को रहल

दिनलाई सरकारी विदाको सूचीमा 'शाक्यमुनि बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ती एवं निर्वाणको तिथि' भनेर नै उल्लेख गरिराखेको पाइन्छ ।^१ यो पूर्णिमालाई विशाखा नक्षत्रसंग सम्बन्धित अथवा विशाखा नक्षत्रयुक्त रहेका हुनाले 'विशाखा पूर्णिमा' नामले पनि चिनिन्छ,^२ अथवा सौर मासानुसार वर्षको प्रथम महिना वैशाखको पूर्णिमा 'वैशाखपूर्णिमा' भनिन्छ ।

वास्तवमा तिब्बती भाषामा 'सागा दावा'को अर्थ पनि त्यही नै रहेको पाइन्छ । सरत चन्द्र दासको तिब्बती अंग्रेजी शब्दकोश अनुसार *sa-ga* को अर्थ विशाखा नक्षत्र (constellation) लाई नै बुझाएको छ । अनि बुद्ध जयन्तीलाई 'सागाइ दावा' (सा-गाओ-स्ल-वा) " / *sagahi-sla-wa* / "the month of vais'akha (April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died" भनिएको छ ।^३ यहाँ 'सागा' भनेको विशाखा नक्षत्रयुक्त, विशाखा पूर्णिमा र 'दावा' भनेको तिब्बती भाषामा महिना (चन्द्र महिना) हो अथवा विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा वैशाख पूर्णिमा हो । त्यसैले "सागा दावा" भन्नाले वैशाख पूर्णिमा / विशाखा पूर्णिमा / विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा अर्थात् भगवान शाक्या मुनि गौतम बुद्धको जन्म जयन्ती नै हो भन्ने स्पष्ट हुन्छ ।

तर तिब्बती र भारतीय पात्रोअनुसार यो दिन वा बुद्ध जयन्ती प्रत्येक दुई वर्ष भिन्दै तिथिमा पर्दछ भने प्रत्येक तीनवर्षको एक पटक संगै, एकै दिन, एकै तिथिमा पर्छ । त्यसकारण गत वर्ष सन् २००१ को बुद्ध जयन्ती तिब्बतीहरूले भारतीय पात्रोको जेष्ठ पूर्णिमाका दिन मनाएका थिए । यो वर्ष बुद्ध जयन्ती सन् २००२, तिब्बती, सिक्किम लाप्चे तथा भुटिया, अनि भुटानीहरूले बाँकी विश्वका बौद्धहरूसँगै जुन- २६ तारिखका दिन, एकै दिनमा वैशाख पूर्णिमा बुद्ध जयन्ती मनाए । किन यसो भयो ? भनेर खोज्दा, तिब्बती मान्यतानुसार को पात्रोमा सन् २००१ मा चन्द्र महिना कूल १२ वटा रहेछ, जब कि भारतीय चन्द्र पात्रोमा १३ वटा चन्द्र महिना देखियो । यहाँ भारतीय चन्द्र पात्रो भनिए तापनि यो चीन, नेपाल, भारत लगायतको विश्वका प्रायः देशहरूसँग मिल्दो रहेछ । चन्द्र वर्षको १३ वटा महिना हुनु भनेको चन्द्र अधिमास वर्ष Lunnar Leap year हुनु हो । सन् २००१ मा भारतीय पात्रोमा Lunnar Leap Year भएकोले गर्दा भारतीय चन्द्र पात्रोको चन्द्र महिना एक महिना बढेको रहेछ । त्यसले गर्दा तिब्बती एक महिना ढिलो हुने गरेको 'बुद्ध पूर्णिमा वा सागा दावा' यो वर्ष भारतीयहरूको पात्रोको तिथिसँग भेटिन पुग्यो । यही चन्द्र अधिमास वर्ष Lunnar Leap year तिब्बतीहरूको पात्रोमा गत वर्ष जोडिएको थिएन । तर भारतीय पात्रोमा भने गत वर्ष नै Lunnar Leap Year जोडिएको थियो । जसले गर्दा Lunnar Leap Year को चन्द्र पात्रोमा एक महिना थपिन गई चन्द्र महिना १३ वटा भएको थियो ।

यो वर्ष (सन् २००२)को तिब्बती पात्रोमा भने चन्द्र महिना १३ वटा रहेछ अर्थात् तिब्बती पात्रोमा यसपाली चन्द्र अधिमास वर्ष (Lunnar Leap Year) जोडिएको छ । यो तिब्बती Lunnar Leap Year ले गर्दा आगामी वर्ष सन् २००३ को बुद्ध पूर्णिमामा फेरी तिब्बतीहरूको भारतीय पात्रो भन्दा एक महिना बढी हुने भएकोले तिब्बती पात्रो मुताबिक 'सागा दावा' वा 'बुद्ध पूर्णिमा' ज्येष्ठ महिनाको ज्येष्ठ पूर्णिमामा नै पुग्न जाने छ । किन भने यो वर्ष भारतीय पात्रोमा १२ वटा मात्र चन्द्र महिना रहेको छ र तिब्बतीमा एक महिना बढेको छ । यही तिब्बतीहरूको महिना बढोत्तरीले गर्दा अन्य बुद्ध जयन्ती सौर मासको प्रथम महिनाको वैशाख पूर्णिमा अर्थात् विशाखा पूर्णिमामा नै पर्छ तर तिब्बतीहरूको चाहिँ सौर मासको दोस्रो महिना जेठको पूर्णिमामा पर्न जान्छ ।

यस प्रकार पौराणिक कालदेखि चलि आएको चन्द्र पात्रो परम्पराको अधिमास वर्ष जोड्ने अन्तरालले गर्दा तिब्बती पात्रोमा आधारित चाडबाडहरू तथा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा एउटै अर्थ र एउटै आस्थाका आधार चलिआएको परम्परा भएर पनि दुईवटा परम्परा हुन पुगेको छ । यहाँ तिब्बती भाषामा भनिएको 'सागा' शब्दले तिब्बती भाषाकै शब्दकोश अनुसार विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा बुद्ध पूर्णिमा (Lunnar Full Moon Day of the month of vais'akha (April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died) कै अर्थ दिन्छ अर्थात् शाक्या मुनि गौतम बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ती तथा निर्वाण हुनु भएको दिनलाई नै जनाउँदछ ।

अन्तमा हामी संसारभरका सम्पूर्ण बौद्ध मार्गीहरूले आफ्नो धर्मको पवित्र दिनलाई भिन्दाभिन्दै दिनमा मनाउनु भन्दा संगै एकै दिनमा मनाउन तिब्बती तथा भारतीय पञ्चाङ्गको बीचमा भएका मतभिन्नता र Lunnar Leap Year जस्ता universal कुराहरूलाई सकेसम्म एकै वर्षमा र एउटै पादा र पान सके बौद्ध समाजमा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा भिन्दै हो कि भन्ने भ्रम नपर्ने थियो । आजको INTERNET / Computer को युगमा बेलेमा सम्बन्धित निकायहरूले चासो राखि दिनु भएमा सबैको भलाई हुने थियो । यस्तो मतभेदले एउटै बुद्ध भगवान पनि तिब्बती महायानी परम्परावादी र बाँकी अन्यको अलग्गै छ कि भन्ने भ्रम समेत छरिरहेको छ । अतः विश्वका हामी सम्पूर्ण बौद्धहरू एकै दिन एउटै तिथि एकसाथ बुद्धपूर्णिमा मनाउनका लागि आदरणीय पञ्चाङ्ग ज्ञानी पुज्य गुरुवरहरूमा सविनय यो सुभाष चढाउँदछु भवतु सच्च मंगलम् !

-अजितमान लोप्चन

1 GOVT of Sikkim र दलाईलामाका मेन चौखट, धर्मशास्त्राध्यक्ष प्रकाशित भित्ति पात्रोहरू हेर्नुहोस् ।

2 विशाखा नै वैशाख महिना भएको कुरा, वृहत नेपाली शब्दकोश-नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान र अन्य संस्कृत नेपाली शब्दकोशहरू हेर्नुहोस् ।

3 The word Meaning of Tibetan word "sa-ga& sagahi-sla-wa" SARAT CHANDRA DAS "TIBETAN ENGLISH DICTIONARY" Reprint-1995, page No1262-1263.

दुर्जे/ Tamang poem/कविता

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी
दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दुर्जे/ दुर्जे त्याङला ग्योञी

दैनिक पाठ-पूजाका केही विधिहरू

-लामा ल्हास्या वमजन्

विश्वव्यापी बौद्ध धर्मावलम्बीहरूमा तामङ जाति पनि एक हो । पुस्ता पुस्ता अधिदेखि नै तामङ जातिले बौद्ध धर्म अवलम्बन गर्दै आएको सर्वविदितै छ । तर कतिपय क्षेत्रमा कतिपय दृष्टिकोणबाट अवलोकन गर्दा तामङहरू कर्तव्यनिष्ठ बौद्ध नभई जातिगत बौद्धको रूपमा मात्र देखा पर्छ । अझ कतिपय क्षेत्रतिर त भन जातीय क्षेत्रबाट पनि टाढा पुगेको देखिन्छ । यसको मुख्य कारण अज्ञानता तथा परिस्थितिको दुष्प्रभावलाई नकार्न सकिदैन । जातीय दृष्टिकोणबाट बौद्ध हुनुको साथसाथै शिक्षा तथा कर्मको दृष्टिकोणबाट पनि बौद्ध हुनु अति आवश्यक छ । आफूले मानित्याएको धर्मको उचित ज्ञान हासिल गरी शारीरिक, वाचिक र मानसिक कर्मको साँचोमा ढाल्न सक्नु पर्दछ । भगवान बुद्धको शिक्षालाई जब हामी निस्वार्थ भावनाले हृदयमा बोधित्ति उत्पन्न गरी शरीर, वचन र मनको कर्ममा लगाउन सक्छौ तब मात्र हामी एक कुशल बौद्धमार्गी बन्न सक्छौ ।

सर्वप्रथम हाम्रो शरीर, वचन र मनलाई दृढस्तरको श्रद्धा, भक्ति तथा विश्वाससित त्रिरत्न अर्थात् बुद्ध, धर्म र संघप्रति समर्पित गर्न सक्नु पर्छ । आज हामीमा यसैको अभाव पर्याप्त मात्रामा देखा परेको छ । दैनिक जीवनमा हामीलाई त्रिरत्नप्रति त्रिद्वार समर्पित गर्ने भावना सृजना गर्नका निम्त प्रत्येक बौद्ध मार्गीको निम्त साधारण प्रकारको केही विधिहरू यहाँ उल्लेख गरिन्छ :

१. प्रत्येक बौद्धको घरमा आफ्नो क्षमता अनुसार पूजास्थान राख्न अनिवार्य छ जसलाई 'ल्हास्याम वा छ्योस्योम' भनिन्छ । ल्हास्याम कोठा सकेदेखि अलग्गै, केही ठूलो, उज्यालो, सफा-सुगन्ध तथा आकर्षक हुनु पर्दछ । यस्तो भएमा आफ्नो अनि परिवारका सदस्यहरू लगायत अन्य भक्तजनको मनमा ल्हास्याममा पस्नासाथ शान्ति तथा आनन्द प्राप्त हुन्छ । ल्हास्यामको वातावरणले हामीलाई त्यसै त्यसै भगवानप्रति आकृष्ट गराउन सक्नु पर्छ ।

२. आफ्नो योग्यता अनुसार ल्हास्याममा भगवान बुद्ध आर्यलोकितेश्वर (चेनरेजी) र गुरु पद्मसम्भव आदिको प्रतिमा (कु) तथा चित्र (फोटो) आदि विधिपूर्वक जुड (मन्त्र) भरी प्रतिष्ठा (राप्ने) गरी स्थापना गर्न पर्दछ ।

३. यसरी ल्हास्याम स्थापना भएपछि प्रत्येक बौद्धमार्गीको घरमा कम भन्दा कम एउटा ध्वजा, (दर्च्योग) हुनु नितान्त आवश्यक छ । वर्षमा एक पल्ट क्षमतानुसार लामा पढाई नयाँ ध्वजा उठाउनु अझ असल हो । ल्हास्याम र ध्वजा (दर्च्योग) महायान बौद्ध मार्गीको बाहिरी रूपको परिचय चिन्ह हो ।

४. बिहान सूर्योदय हुनु अघि नित्य पूजा चढाउने नियम बसाउनु पर्छ, पूजा चढाउन अघि पूजा कोठा वढारेर ताकहरू कपडाले पुछी सफा गर्नु पर्छ । पूजा चढाउने विशेष प्रकारका बटुकाहरू जसलाई छ्योपा ताड, छ्योपातिड, दुन्छर भनिन्छ ।

राम्ररी सफा गरेर सफा कपडाले पुछेर सफा गरिएको ताकमा क्रमैसग सजाउनु पर्छ । छ्योपातिडहरू बाँगो, टिङ्गो, अग्लो-होचो, फरक फरक तथा जोडेर राख्नु हुँदैन ।

एउटा छ्योपातिडदेखि अर्कोको दुरी एउटा गहुँको दाना जति मात्र हुनु पर्दछ । त्यसपछि आफ्नो देब्रे तथा भगवानको दाहिनेतिरबाट सफा कितली अथवा लोहोटाबाट चोखो पानी 'ॐ आ हूं' मन्त्रोच्चारण गर्दै हाल्दै जानु पर्छ । जसलाई 'योन्छ्याब' चढाउनु भनिन्छ । पानी औधी नै भरी पनि होईन अनि आधा पनि हुनु हुँदैन । तिडको घेरोसम्म हुनुपर्छ । यसो गर्नाले पानी उठाउँदा पोखिने डर हुँदैन ।

छ्योपातिडको क्रममा चौथो तिडपछि पाँचौ स्थानमा पवित्र बत्ती (नडसल) सजाउनु पर्छ । त्यसपछि फेरि बाँकी तिडहरू लहरै सजाई पानी चढाउनु पर्छ । नडसल (बत्ती) बनाउँदा सफा रुइको सलेदो खिरिलो बटारेर नडसलमा दहोसग अड्याउनु पर्छ । सलेदो अग्लो तथा होचो हुनु हुँदैन । नडसलको माथिल्लो भागदेखि केही अग्लोमात्र हुनुपर्छ । उसरी नै तेल, घिउ (डाल्डा) पनि नडसलको माथिल्लो भागको नगिचैको घेरासम्म लाउनु पर्छ । ५. यसरी सबै तयार भएपछि बत्ती र धुप जलाउनु पर्छ अनि कलशको पवित्र जल छर्कदै रँ यँ खँ / ॐ आ हूं को मन्त्रोच्चारण गरी पूजा मेघलाई अधिष्ठित गराउन पर्छ जसलाई क्रमैसग छ्योयोन्, श्याबसील, मेतोग, दुगपोई, मरमे, डीछ्याब, स्यलस्ते, रोल्मो तथा संस्कृतमा अर्घ, पाद्य, पुष्प, धूप, आलोके, गन्धे, नैवेद्य, शब्द भनिन्छ । अर्थ

(क) छ्योयोन् :- भगवानको शिरमा चढाउने जल, (ख)

श्याबसील:- भगवानको चरण कमलमा चढाउने जल ।

(ग) मेतोग:- भगवानको स्वगत सत्कारकोलागि चढाउने पुष्प-

हार, (घ) दुगपोई:- पूजा मण्डपमा दुर्गन्ध विनाश गरी पवित्र

सुगन्ध सृजना गर्न निमित्त पवित्र सुगन्धित धुप, (ङ) मर मे:- पूजा

मण्डपमा अन्धकार नाश गरी उज्ज्वल प्रकाश फैलाउन निमित्त

पवित्र बत्ती, (च) डि छ्याब:- भगवानलाई चढाउने सुगन्धित

अमृत, (छ) स्यल स्ते:- भगवानलाई चढाउने विभिन्न प्रकारको

फल, भोजन, (ज) रोल्मो:- भगवानलाई आनन्दित तुल्याउने

सङ्गीतको, सुमधुर ध्वनी ।..... क्रमशः

असमका तामाङहरूसँग उठबस गर्दा.....

२८ कुमार योन्जन तामाङ, नेपाल

सन् २००२ को फरवरीको ५ तारिखका दिन म असमकै दुई जना तामाङ दाजुभाइसँग भारतको सुदूरपूर्व असमको पल्लैछेउ तिनसुकिया जिल्लाको धौला पुगे। धौला विशाल ब्रम्हापुत्र नदीको किनारमै फैलिएको अत्यन्त उर्वर बस्ती रहेछ र यो अझ पूर्वमा रहेको अरुणाचल प्रदेशसँग जोडिएको गाउँ हो भन्दा हुने रहेछ। धौलाकै मेस्याकी, बुकापत्थरमा तामाङहरूको सानो बस्ती रहेछ, वर्षातमा आउने ब्रम्हापुत्रको बाढी छेक्न नेहरूकै पालामा खनिएको माटोको विशाल बाँधको किनारमा अवस्थित मेस्याकीमा तामाङहरूले गएर बस्ती बसालेको लगभग पचास वर्ष भएछ। छ, सात घर योन्जनहरूको, र पाखिन, ग्यावा, मोक्तान, कालदेन, बम्जनहरूको केही घर गरेर लगभग ३० घर रहेछ, तामाङहरूको मलाई असमको यात्रा गराउने दुई जना तामाङ दाजुभाइमध्ये एक जना ग्यावा र एकजना पाखिन हुनुहुन्थ्यो। वहाँहरूको घर पनि मेस्याकी गाउँमै रहेछ, त्यसैले मेरो असमी तामाङहरूसँगको उठबस गर्दाको करीब एक महिनाको अड्डा मेस्याकी बुकापत्थर नै बन्यो। बुकाको अर्थ असमी भाषामा हिलो र पत्थरको अर्थ माटो 'खेती' भन्ने हुँदोरहेछ। जस्तो नाम त्यस्तै रहेछ जमिन पनि बुकापत्थर को, कालो साथै चिसो माटो, अत्यन्त उर्वर। भनिन्छ, अहिलेसम्म खेतीवारीमा मल हाल्नु पर्दैन रे।

असम जानुको मेरो मुलतः दुई उद्देश्यहरू थियो। पहिलो, असमका तामाङहरूका बारेमा थोरबहुत जान्ने र दोस्रो, योन्जनहरूको बंशावलीको खोजी गर्ने। यी दुवै काम आसामकै तामाङ दाजुभाइको सहयोग बिना संभव हुने थिएन। वहाँहरूले मलाई भरपुर सहयोग गर्नु भयो। यसका लागि असमका तामाङ दाजुभाइहरू धन्यवादका पात्र छन्। एक महिनाको लामो बसाइ भरीनै मेरो साथमा लागेर चिने जानेको र जानैपर्ने कतिपय तामाङ बस्तीहरूमा वहाँहरूले मलाई लैजानु भयो। खास गरेर यसमा बावुराम तामाङज्यूको योगदान अतुलनीय छ। हामी दुई भाई असमको तिनसुकिया जिल्लाको तामाङ बस्तीहरूमा लगातार एक महिना घुम्थौ। असमका तामाङहरूसँगको हाम्रो भेटघाट खास गरेर असमका तामाङहरूको स्थिति, समस्या र योन्जनहरूको बंशावली बुझ्ने कुरामा नै केन्द्रित रह्यो। नेपाली मूलका मान्छेहरूको घना बस्ती भएको भारतको उत्तरपूर्वी र ज्व्यहरूमा आसाम पनि एक हो। पछिल्लो तथ्यांक अनुसार असममा मात्रै ३० लाख नेपालीहरू रहेको बताइन्छ। त्यसमध्ये छ लाख चै तामाङहरू मात्रै भएको दावी पूर्वान्वल तामाङ बौद्ध संघको छ। हुन पनि आसामको तिनसुकिया, सोनितपुर, डिब्रुगढ, गोलाघाट, शिवसागर, नौगाउँ, बरपेटा आदि जिल्लाहरूमा तामाङहरूको घना बस्ती रहेछ र अरु जिल्लाहरूमा पनि तामाङहरू थोर बहुत छरिएका रहेछन्। तिनसुकिया र डिब्रुगढ जिल्लामा पर्ने केहि तामाङ बस्तिहरू घुम्दा नै हाम्रो एकमहिना बित्यो। तिनसुकियामा जागुन, पावै, बनगाउँ, लेडु, लेखापानी, बरगोलाड, तिपोड, आदि ठाउँहरूमा तामाङको बाक्लै बस्ती र हेछन्। त्यसमा पनि पावै, बनगाउँमा तामाङहरूको घनाबस्ती छ। भण्डै तीनसय घर पावैमा मात्रै रहेछ।

असममा तामाङहरू कहिले पुगे भन्ने कुरा यकिनसाथ भन्न नसकिए पनि बीसौं शविको पूर्वाद्धदेखि नै अर्थात् सन् १९०० को शुरुदेखि नै तामाङहरूको असममा प्रवाह बढेको कुरा भने तथ्यकासाथ भन्न सकिन्छ। खास गरेर ब्रिटिश इण्डिया कम्पनी सरकारले असममा रेलको लाइन बिछ्याउन र कोइलाखादको खनाइ कार्य शुरु गरेपछि त असममा नेपालीहरूको ओड्रो नै लाग्नथालेको कुरा थाहा हुन्छ। सन् १९३० देखि ६० को दशकसम्ममा त असममा नेपालीहरूको घना बस्ती बसिसकेको थियो। ज-जसले त्यसवेला जंगल फडाती गरी चारकिल्ला ठोके, आज त्यही माटी उनीहरूको सम्पत्ति र जीवन निर्वाहको साधन बनेको छ। अतः त्यसवेलादेखि ज-जसले लगातार असमलाई नै आफ्नो कर्म भूमि बनाउँदै आए, तिनीहरूका अहिलेको दोस्रो र तेस्रो पुस्तालाई आफ्नो पृथ्वी थलोका बारेमा

केही पनि थाहा जानकारी छैन भन्दा हुन्छ। कतिको त दोस्रो पुस्तादेखि नै नेपालसँगको सम्बन्ध टुटेको पाइयो भने कतिको अझै आउ जाउ त छ तर नेपालमा उनीहरूको केही पनि छैन।

असम चिया बगान, कोइलाखाद र ग्यास उत्पादनका लागि प्रसिद्ध छ। अधिकांश नेपाली तथा बंगाली मूलका मान्छेहरू मात्र होइन सिङ्गै असमलाई त्यसैले पालेको छ भन्दा फरक पर्दैन। त्यसो त असममा माटोको कुनै कमी छैन र अधिकांश नेपालीहरूको त आफ्नो थोरबहुत खेती-बारी पनि छ तर पनि असमको भूमि हिउँदमा नाङ्गै बस्दोरहेछ। मानसरोवरबाट आउने विशाल ब्रम्हापुत्र नदीको प्रवाह छ असमको बल्लो छेउदेखि पल्लोछेउसम्मै तैपनि हिउँदमा खेति नगर्ने परम्पराले असमलाई ठुलो घाटा पुर्‍याएको छ। अहिले त सबै मानिसको ध्यान चिया बगानतिर गएको रहेछ।

तर असम पनि आफैमा आक्रान्त छ, एकातिर बोडोहरूको बोडोल्याण्डको कुरा र अर्कोतिर उल्फाहरूको संघर्षले। सैनिकहरू एल एम जी र ए के ४७ जस्ता आधुनिक हतियारहरू बोकेर समूह समूहमा दिन रात गाउँ र बस्तिहरूमा हिडेको देख्न पाउनु असमको लागि सामान्य कुरा रहेछ। आम जनता भने दुवैतिरबाट आहत रहेछन्, एकातिर सुरक्षा फौजको खतरा अर्कोतिर उल्फा र बोडोहरूको खतरा। आफ्नै घर, गाउँ र बस्तिहरूमा पनि असुरक्षा, भय र पीडाका बीच बाँच्नु पर्ने अहिलेका आम नेपालीको नियति धेरै कालदेखि असमीहरूले पनि भोग्दै आएका रहेछन्।

नेपाली मूलका असमीहरूका लागि भने थप समस्या पनि रहेछ। अझै उनीहरू आफुलाई भारतीय हौ र हाम्रो सुरक्षा त्यहाँको सरकारले गर्छ भन्ने कुरामा विश्वस्त हुन सकिरहेका रहेछन्। हुत त भारत सरकारले सन् १९६२ भन्दा अघिदेखि भारत आई बसोबास गरेका नेपालीहरूलाई भारतीय नागरिक सरह नै अधिकार हुने कुरा धेरै अघि नै घोषणा गरिसकेको हो। तर बीच बीचमा 'विदेशी हटाओ' आन्दोलन उठ्छ र सन्नाटा छाउँछ। सन् ८० को दशकमा उठेको विदेशी हटाओ आन्दोलनले नेपाली मूलका मानिसहरूको मनमा एक प्रकार को भय जन्माइ दिएको छ। त्यसैले असमी नेपालीहरू देश अनुसारको भेष गर्नुपर्छ भन्ने मान्यतामा बढी अडिन खोज्दोरहेछन्। यो अस्वाभाविक हो भन्न पनि मिल्दैन।

आर्थिक रूपमा एक छाक खान र लाउन धौ धौ देखिंदैन। आफ्नो पक्की नै नभए पनि असममा आम रूपमा पाइने बाँसको भाटा र माटोले लिपेर र टोकौले छाएर बनाइएका व्यवस्थित घरहरू, त्यसको वरिपरि एक बिघा जतिको करेसावारी र दुइ चार बिघाको खेतीवारी प्राय सबैको देख्न पाइन्छ। गर्न सकेलाई आसाममा माटोको दुःख छैन भन्दा हुने रहेछ। दोहोरो बाली नलगाए पनि चिया, तामुल, पान, सुपारी, टोकी र मरीचको खेती नगदे बालीकै रूपमा हुँदो रहेछ। तामुल पान त असमीहरूको पाहुना सत्कार गर्ने मुख्य सगुन नै रहेछ। त्यहाँका आदिवासी असमीहरूको यो संस्कृति तामाङहरूले पनि अपनाइ सकेका रहेछन्। तर अहिलेसम्म पनि माटीमा आफ्नो कानुनी हक भने कायम नभएकोमा असमी नेपालीहरू चिन्तित देखिन्छन्। केही ठाउँमा माटोको लालपट्टा पाए पनि अधिकांश ठाउँमा बन विभागको तिरो तिरेको रसिद बाहेक अन्य माटोको प्रमाण उनीहरूसँग छैन। त्यसैले केही अन्योलता भएपनि धेरैमा अब त सरकारले हामीलाई निकाल्न सक्दैन भन्ने पनि लागेको छ तर कतिलाई भने खास गरेर सन् ७० को दशकपछि आसाम पसेकाहरूका लागि भने चिन्ताले छाडेको छैन, तर गजबको कुरा त अझै पनि असममा गरीखाने माटोको कुनै समस्या छैन भन्दा हुन्छ। अझै पनि कतिपय ठाउँमा चार किल्ला ठोकेर भाडी फडाती गरी खनजोत गरेपछि त्यहाँ उसको अधिकार कायम हुने ठाउँहरू पाइनु गजबकै कुरा

बाँकि अर्को अकमा

पम'सु' सु'सु'याम्बु तुडहप

धर्मराज तामड

महाचीन ग्याल्साचे ज्याम्पेयाइ
ज्याल्बारी फावा सीम्बु फेन्डाजीम्
खोपोड गाडला थोरी दान्द्रयाजीम्
माम डी बीवा खान्डोमा ॥

फुल्चोकी गाड थैन कुटुवालगाड
माम डीचे थाजीम गुडला गाड
क्युजी यावाला ग्याम स्हेडजीम्
सोकरातीला इयाकुनु ॥

सीम्बु साङगये ल्ह थान्जीम्
तापा लाला छेपा कु-कुनु
गुजेश्वरी ल्ह थान्जीम्
याम्बुला डोरी ल्ह आक्खे ॥

इयाम्बु रह्योअलीला क्युजी खासी
मन्जुपतन् ताम्सा गी
स्हेडसी मीन तोक थान्जीम्
राड्यहुल्सारी फ्लीक दोजीम् ॥

धेदुअरी हेन्डे मीन तुडजीम्
इयाम्बु रह्योअग्याम्से, चु याम्बु
साङगये चुरी आफेप्साम्
वीआम्पाडसेला चु याम्बु ॥

स्वयम्भू काठमाडौं

कैश'म/कैश/छीगमा/chig-ma/ (शब्दार्थ/words)

शब्द	English	नेपाली
ग्लेसियर	glacier	हिमाल
सुन	snow	हिउँ
ग्लेसियर टोप	top of the Mt.	शिखर
ग्लेसियर टोप	top of hill	पहाडको भन्ज्याङ, देउराली, थुम्को
युवा'स	country	राज्य, देश
किंग	king	राजा
मिनिस्टर	minister	अमात्य, मन्त्री
प्रिमिनिस्टर	Prime Minster	प्रधानमन्त्री
सिक्रेटरी	secretary	सचिव
न्यूज	news	समाचार
वोयल	vowel	स्वर
कन्सन्नान्ट	consonant	व्यञ्जन
लास्ट यियर	last year	गतवर्ष

PLEASE AVAIL THE FACILITY IN YOUR OWN LOCALITY
COACHING FOR CLASS VII TO X & SPECIAL CLASSES FOR
PRIVATE CANDIDATES OF CLASS-X
SUB. : MATHS & SCIENCE (CBSE/ICSE)

VENUE: HYONZON DHEEM,

ABOVE DISTRICT COURT SICHEY
24135

FROM JULY 2002,

'भाषा भनेको राष्ट्र, राज्य, अनि जातिको पहिचान हो'

तामड तामयीग लोफे (तामड तामयीग वर्णमाला) सिकौ

यिग'प/यु'यि/यिगपा/YIG-PA/ व्यञ्जनवर्ण/consonant

क/ka	ख/kha	ग/ga	ङ/ŋ/nga
च/ca	छ/cha	ज/za	ट/ta
ठ/Tha	ड/da	त/Ta	थ/Tha
द/Da	न/na	प/pa	फ/pha
ब/ba	म/ma	य/ya	र/ra
ल/la	व/wa	स/sa	श्य/shya
ह/ha	टिपोट :- यो तामड भाषाको तामयीग लिपि हो । यो तामड भाषाको ध्वनीमा आधारित छ । यो लिपिलाई उच्चतम पनि भनिन्छ । यो लिपिमा तिब्बती, भुटिया, जोङखा, शेर्पा लगायत भाषाहरू लिपिबद्ध गरिने आएको पाइन्छ । यहाँ तामड भाषामा आकररन्त ध्वनी का निर्मित देवनागरी मा : र IPA मा a थपेर उच्चारण गर्दा तामड वर्ण ठीक उच्चारण हुने हुँदा : र a प्रयोग गरिएको हो ।		

यिग'म/यु'यि/यिगमा/YIG-MA/ (स्वर वर्ण/vowel)

मात्राहर	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
ELEMENTS				
अ: /a/	ई: /i/	उ: /u/	ए: /e/	ओ: /o/

शुद्धि'प यिग'सु' JOINT LETTER /संयुक्त वर्ण

ग + य = गु	k+Y=KYa	गु'प	kYa-ba-	दाबिलो काठको पन्थु
ख + य = खु	kh+Y=KhYa	खु'प	khYa-ba-	टाँसु
म + ह = म्हा	m+h=mha	म्हा	mha	ज्वाँड
प + र = प्र	p+r=prA	प्र	pra-ba	चको(गूनको स्वाद)
ग + र = ग्र	g+r=Kra	ग्र	gra-	घटना, दुर्घटना
ब + ल = ब्ला	b+l=bla	ब्ला	bla-	छाँया
ह + व = ह्व	h+w=hwa	ह्व	hwa-	गहुँ
श + ह = श्हा	s+h=sha	श्हा	sha-	छारे रोग

| शुद्धि'यिग' full stop (सुमयीग) पूर्णविराम चिन्ह

• यिग' stress (syllable dst.) (थीग) विराम चिन्ह

{ } शुद्धि'यिग' Bracket (च्युपयीग) कोष्ठ चिन्ह

ग्लेसियर युवा'स/ग्लेसियर/ग्लेसियर/GANGTOK YULSA/गाङ्तोक युल्सा-7

tee- Mr. Norden Tsering Bhutia, General Secretary- Mr. G.S. Lama, Member of Executive Board-Mr. Pasong Namgyal, Member of Executive Board- Dr. (Mrs) Pushpa Sharma, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Member of Executive Board –cum-Rep. of Limboo language – Mr. B.B. Subba, Financial Advisor –cum- member Secretary Finance Committee - Mr. T.P Koirala, Rep. Department of Cultural Affairs-cum Member of Executive Board-Mr. H.K. Karki, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Rep. of Namgyal Institute of Tibetology-cum-Member of Finance Committee-Dr. Rinzin. N. Bhutia, Member of Finance Committee- Mr. Ganga Kaptan, Rep. of Education Department- Mr. Hari Bhakta Sharma, Rep. of Sahitya Akademy Winners- Mr. Girmi Sherpa, Rep. of languages: Mr. Ugen Lepcha (Lepcha), Mr. Santosh Alley (Magar), Dr. Shanti Chhetri (Nepali), Mrs. Durga Kasaju (Newari), Mr. B.B. Rai (Rai), Mrs. Sonam Phuti Sherpa (Sherpa), Mr. S.K. Mukhia (Sunuwar), Mr. Kumar Yonzon (Tamang), Mrs. Padma Gurung (Gurung). Remaining members will be elected and inducted to the Board in later dates.